

ATOOMAFVAL BOVEN EN ONDER DE GROND

Herman Damveld

Al tien jaar lang verschijnen er rapporten waarin staat dat het atoomafval veilig kan worden opgeslagen. In een rapport van een advieskommissie van de regering, de ICK, uit 1975 wordt de voorkeur uitgesproken voor opslag in zout boven opslag in klei. Er zouden proefboringen moeten plaatsvinden. De regering zocht daartoe in 1976 vijf zoutkoepels onder Groningen en Drente uit. Die boringen stuitten echter op verzet bij de noordelijke bevolking en bij besturen. Geen proefboringen dus.

Het probleem van de opslag van atoomafval is ontstaan, omdat begonnen is met het bedrijf van kerncentrales, zonder dat men van tevoren had onderzocht of er wel een veilige opslag van dat afval mogelijk zou zijn. Men dacht toen: we dumpen een deel ervan in de oceaan, en de rest, het veel gevaarlijker opwerkingsafval blijft wel bij de buitenlandse opwerkingsfabrieken. In de loop van de jaren zeventig werd duidelijk, dat het buitenland dit afval terug zou sturen. De regering vond de opslag van dit atoomafval een probleem, waarvoor snel een oplossing gezocht zou moeten worden. Minister Van Aardenne heeft in 1978 bij de aankondiging van de brede maatschappelijke discussie tevens een versnelde uitvoering van de proefboringen in de zoutkoepels aangekondigd. Deze boringen zijn niet doorgegaan. Tijdens de BMD bleek overigens ook, dat uitsluitend dat geforceerde programma van de regering geen antwoord kan geven op de vraagstukken in verband met veilige opslag van atoomafval.

De Tweede Kamer besloot in 1980 de proefboringen uit te stellen tot na de brede maatschappelijke discussie. Nu deze discussie voorbij is, worden de opslagplannen weer uit de la gehaald. Maar eerst heeft de regering een aantal plooiën rechtgestreken. In de ICK-kommissie van de jaren zeventig bleek niet iedereen de regering te steunen. Daarom heeft de regering die advieskommissie opgeheven.

Er kwam een nieuwe voor in de plaats (Ilona) met vrijwel dezelfde samenstelling, maar zonder de dissidenten.

Opslag in klei of zout

Een deel-kommissie van Ilona heeft nu een rapport over opslag te land uitgebracht. De commissie gaat er van uit dat al vaststaat dat veilige opslag van atoomafval mogelijk is. Net als in 1975 wordt opslag in klei of in zout besproken.

Volgens het rapport zijn er in het zuidwestelijk deel van Noord-Brabant kleilagen aanwezig, die vergelijkbaar zijn met de situatie te Mol in België. Dit is de plaats waar de Belgen hun kernafval op willen slaan. De gegevens uit België gelden ook voor Nederland. Daarom moet Nederland goed op de hoogte blijven van wat België doet, om daarmee "een vergelijkingsbasis te scheppen voor opslag in zout". Toch vindt de commissie dat van zout meer bekend is. Daarom is zout voor de commissie nummer één, terwijl klei "als een mogelijke tweede keuze" beschouwd wordt. De commissie vindt het niet noodzakelijk nu onderzoek te verrichten naar opberging in klei. Dit onderzoek is wel nodig als opslag in zout afvalt.

De nadruk ligt op opslag in zout. In Nederland zijn er diep gelegen zoutlagen: een strook van de Veluwe via de Noordoostpolder naar Noord-Holland. Daarnaast zijn er zoutkussens en zoutkoepels onder Noord-oost-Nederland en onder het Nederlandse deel van de Noordzee. Er zijn derhalve een groot aantal opslagmogelijkheden. In 1976 is gekozen voor opslag in zoutkoepels, maar de commissie maakt nu geen keuze. Alle mogelijkheden moeten bestudeerd worden. Terwijl tot nu toe de ongerustheid voor de proefboringsplannen zich beperken tot het Noorden, kan deze zich nu dus uitbreiden tot grote delen van Nederland.

De commissie stelt voor meteen te beginnen met papieren onderzoek: voorontwerpen voor opslagmethoden, vergelijking van zout-

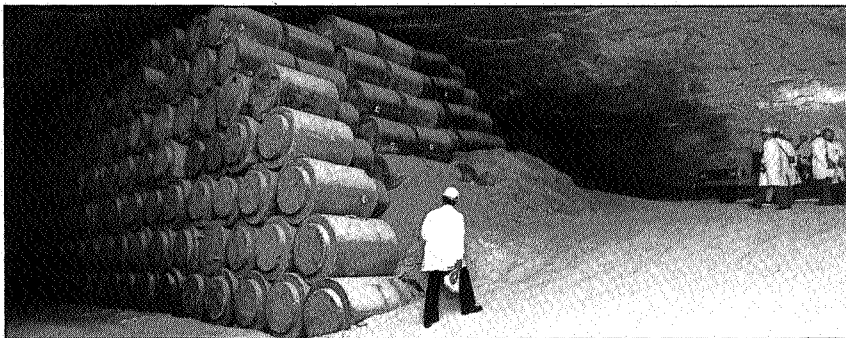
voorkomens in Nederland op basis van al beschikbare kennis. Daar is men tot midden 1986 mee bezig, het onderzoek kost f 30 miljoen. Midden '86 wordt er een keuze gemaakt voor één opslagtechniek (bv. mijn of stortholte) en voor één soort opslagplaats (bv. zoutkoepels of zoutlaag). Bij twee opslagplaatsen van dezelfde soort zullen proefboringen verricht worden tot op 500 meter diepte. Die duren 2 jaar en kosten f 20 miljoen.

De volgende fase bestaat uit onderzoek op één plaats, de beste van de twee van de vorige fase. Er worden honderd proefboringen tot 500 meter gepland evenals proefboringen in het zout zelf. De commissie gaat er van uit dat men er ongeveer tien jaar mee bezig zal zijn. Het onderzoek zou dus in 1998 klaar kunnen zijn. De commissie merkt echter op, dat zij bij haar tijdschema geen rekening heeft gehouden met vertraging vanwege het verkrijgen van vergunningen, tegenwerking van besturen ed. Die tegenwerking valt zeker te verwachten. Proefboringen voor opslag van atoomafval in zoutkoepels zijn volgens de Streekplannen van de provincies Groningen en Drente verboden.

De commissie geeft niet aan, hoeveel het onderzoek in de zoutkoepel kost. Maar we weten, dat het hierbij om honderden miljoenen zal gaan. Het onderzoek in de zoutkoepel Gorleben in West-Duitsland kost ruim een miljard gulden, het aanleggen van een mijn nog eens 1,7 miljard gulden.

Afschaffen criteria

Een interessant punt is de kwestie van de criteria waar zoutkoepels aan moeten voldoen willen ze geschikt zijn voor opslag van atoomafval. De ICK heeft in 1977 een lijst met criteria opgesteld. De Tweede Kamer vond die criteria echter niet goed. In 1978

Radioactief afval in zoutholte te Asse (BRD)

heeft de Kamer een motie van het CDA aangevraagd, waarin gevraagd werd om verduidelijking van die criteria. Daarop heeft de ICK in '1979 nieuwe criteria gepubliceerd. Deze criteria riepen echter nieuwe vragen op, vragen die aan de orde kwamen op de controversezitting over opslag van atoomafval tijdens de brede maatschappelijke discussie. Van Montfrans van de Rijksgeologische Dienst stelde toen dat op grond van die criteria alle zoutkoepels afgekeurd zouden moeten worden. Eén van de criteria houdt namelijk in, dat er de laatste 20 miljoen jaar geen enkele beweging meer mag hebben plaatsgevonden in de zoutkoepels. En daar voldoet geen enkele zoutkoepel aan. Men zou dus kunnen verwachten dat de discussie over opslag in zoutkoepels daarmee afgesloten is. De Ilona-kommissie ziet dat echter anders. Ze stelt dat de ICK-criteria niet doelmatig zijn. Het zou immers kunnen voorkomen, dat een zoutkoepel niet voldoet aan alle criteria en derhalve afvalt, terwijl die zoutkoepel volgens de Ilona-kommissie toch wel geschikt is. Daarom stelt de commissie voor de criteria af te schaffen. In de plaats daarvan moet een opslagplaats voldoen aan het "radiologische toetsingskriterium". Maar dit criterium moet nog ontwikkeld worden. Het voordeel van

het afschaffen van de criteria is natuurlijk, dat daarmee de zoutkoepels toch weer geschikt gemaakt kunnen worden voor de opslag van atoomafval.

De commissie wil zoutkoepels uitzoeken voor proefboringen, maar weet eigenlijk niet op grond waarvan die keuze gemaakt moet worden. Het is daarom ook heel vreemd, dat de commissie stelt dat veilige opslag mogelijk is. Op grond waarvan kan bepaald worden of die opslag veilig is? Daar heeft men toch criteria voor nodig? De stelling dat veilige opslag mogelijk is, is daarom niet meer dan een reklameslogan, waar de commissie zelf in is gaan geloven, door de leus vaak te herhalen.

Tijdelijke opslag

Uit het voorstel van de Ilona-kommissie volgt, dat het nog een hele tijd duurt voordat er een opslagplaats ondergronds is. Vandaar dat de regering eind september besloten heeft, om het afval tijdelijk bovengronds op te slaan. Het licht- en middelaktief afval wordt nu al tijdelijk bewaard te Zijpe. Maar de regering heeft aan Zijpe toe moeten zeggen, voor 1 januari 1986 een andere opslagplaats uitgekozen te hebben. In die opslagplaats moet echter niet alleen licht- en middelaktief afval bewaard worden, maar ook het hoogradioactieve afval. Bovendien deelde minister Winsemius van Milieubeheer op 1 oktober

mee dat op die plek ook het afval van in de toekomst te bouwen kerncentrales bewaard moet worden. We moeten overigens bedenken dat het woord tijdelijk niet betekent, dat het afval daar maar korte tijd zal blijven. Tijdelijk betekent hier een termijn van enkele tientallen tot honderd jaar. Een commissie onder voorzitterschap van de bekende voorstander van kernenergie Geertsema, zal voor 1 oktober 1985 aan moeten geven, welke drie plaatsen voor de opslag in aanmerking komen. Daarop maakt de regering de uiteindelijke keuze voor 1 januari 1986. Winsemius heeft gezegd, dat het afval daar zal komen, waar het maatschappelijk minder in de weg ligt. Dat betekent dus, dat die plaats uitgekozen wordt, waar het minste verzet is.

Hoe lang de tijdelijke opslag precies zal duren weet de regering niet. In het regeringsbesluit van 29 september jl. staat: "Te zijner tijd kan worden gezien of geologische berging (dus zout of klei, h.d.) in eigen land zal moeten plaatsvinden, of dat inmiddels mogelijkheden aanwezig zijn tot opberging elders in de wereld." Als niet besloten wordt tot de uitbreiding van kernenergie "dan verdient het uit kostenoverwegingen mogelijk de voorkeur om het afval van de bestaande kerncentrales buiten Nederland op te bergen." Maar omdat de mogelijkheden tot opslag in het buitenland zeer beperkt zijn, zal het onderzoek voor opslag in Nederland toch voortgezet moeten worden.

Het besluit van de regering komt er op neer, dat men weet dat het doorzetten van proefboringen in Nederland op veel verzet zal stuiten. De regering hoopt dat in de toekomst een oplossing gevonden kan worden. Maar dat ziet de regering "te zijner tijd" wel weer. Het probleem wordt doorgeschoven naar latere generaties en intussen wil de regering toestaan dat er meer atoomafval wordt gemaakt. Daarmee wordt een onverantwoorde wissel op de toekomst getrokken.